

з усіма своїми проблемами та очікують цього від інших. Боксери менше потребують прийняття у спілкуванні. Напевно такий вид спорту, як бокс, надає особистості більшої впевненості в своїх силах, в собі, формує в особистості певну систему цінностей, у яких на перший план виступає право сильного.

Боксери мають більш вищу самоповагу, більш схвально ставляться до власного «Я», більше пишаться собою та своїм життям. Можливо, саме заняття боксом дають певну впевненість у своїх фізичних можливостях та фізичній силі та дають боксерам підґрунтя до підвищеної самоповаги.

Таким чином, ми бачимо, що заняття боксом формують певні особливості у відносинах особистості. Спортивна діяльність висуває певні вимоги до складу особистості та планування власного життя з одного боку, а з іншого дає особі впевненості у власній фізичній формі та фізичній силі. Одночасно із цим, заняття боксом сприяють тому, що особистість стає більш жорсткою і для неї близькі стосунки з оточуючими зменшують своє значення.

Це, обов'язково, потрібно враховувати спортивним психологам при роботі з даною категорією спортсменів.

Список бібліографічних посилань

1. Шапарь В.Б. Словарь практического психолога. Харьков : Торсинг, 2005. 734 с.

The concepts of relationships and interpersonal relationships in psychology are considered. The peculiarities of the relationships of young men engaged in boxing are studied.

Key words: *relations, interpersonal relations, altruism, communication.*

УДК 159.9

Світлана Вячеславівна ХАРЧЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки та психології
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5149-7892>

КІНОТРЕНІНГ І ТРЕНІНГ З ВИКОРИСТАННЯМ ЧИТАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ З ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Зазначені основні цілі кінотренінгу та тренінг з використанням читачької діяльності щодо розвитку здібностями

соціального інтелекту здобувачів вищої освіти ЗВО зі специфічними умовами навчання з підготовки поліцейських. Описані етапи кінотренінгу та тренінг з використанням читацької діяльності. Наведені методики оцінювання ефективності тренінгового впливу на формування здібностей соціального інтелекту курсантів.

Ключові слова: соціальний інтелект, кінотренінг, тренінг з використанням читацької діяльності.

Соціальний інтелект є системою спеціальних інтелектуальних здібностей, які забезпечують адекватне відображення суб'єктом ситуації міжособистісної (внутрішньогрупової) взаємодії в динаміці з урахуванням ситуаційних впливів. Розвиток здібностей соціального інтелекту особистості потребує спеціальних заходів. У роботі з курсантами ХНУВС автором використовувалися такі форми тренінгу, як кінотренінг і тренінг з використанням читацької діяльності.

Методи кінотренінгу та тренінг з використанням читацької діяльності є подібними за завданнями та етапами проведення щодо розвитку здібностями соціального інтелекту. Основними їх цілями є:

- удосконалення загальної психологічної компетентності та компенсації браку життєвого досвіду майбутнього командира шляхом знайомства з різними соціальними типажами й особливостей взаємодії з ними;
- розвиток емоційної сфери, розуміння почуттів і станів у спілкуванні;
- розширення репертуару вирішення комунікативних проблем, навичок «виведення» їх на раціональний рівень;
- розширення способів вдало виражати свої почуття, думки та переконання.

Організація кінотренінгу складається з етапу попередньої підготовки, коли психолог підбирає фільми для фільмотеки, які найбільшою мірою відповідають завданням тренінгу. Вони мають відображати проблеми ділового спілкування та їх реалістичне успішне вирішення, бути якісними з точки зору драматургії та акторської гри, давати матеріал для роздумів, бути сучасними. Повністю або частково (окремі епізоди) використовувалися такі фільми, як «Місто зустрічі змінити не можна», «Крадій», «Ліквідація», «1+1», «Спіймай мене, якщо зможеш», «Ворошиловський стрілець», «12», «Домовик» і «Батьківщина»; для курсантів, які навчаються за спеціальністю «Психологія»: «Няня поспішає на допомогу», «Поховайте мене за плінтусом», передача «Кохана, ми вбиваємо наших дітей» тощо. На цьому етапі учасники також складають приблизну схему аналізу поведінки персонажів.

Проміжним етапом є знайомство з фільмом курсантів, яке може відбуватись у групі або самостійно; наявність цього етапу зумовлюється організаційними моментами та мотивацією курсантів.

Основним етапом кінотренінгу є обґрунтований аналіз курсантами причин та наслідків поведінки персонажів фільму, які є важливими з точ-

ки зору ділового спілкування. На думку автора цього дослідження, часто доцільно учасникам тренінгу переглядати фільм більше одного разу. Зацікавленість сюжетом часто надмірно забарвлює перше сприйняття та заважає курсантам звернути увагу на неочевидні, латентні з першого погляду моменти. Можливим є часткове виконання цієї роботи заздалегідь, самостійно, коли найбільш важливі щодо подальшого роботи персонажі аналізуються за певною схемою. Доцільно також шукати відповіді на питання: «Чи можна було б у цій ситуації діяти інакше? Як саме? Чому персонаж не став діяти так? Як я сам діяв би в цій ситуації? Що було неправдивим у діях персонажу? Що значущого для тебе є в цьому персонажі?» Важливою є робота з персонажами різноманітної спрямованості: соціально активними, з кримінальною мотивацією, байдужими, неприємними тощо. Слід акцентувати увагу курсантів на тому, яким чином певні специфічні характеристики персонажів (красива або неприємна зовнішність, звички, риси характеру тощо) впливають на їх сприйняття комунікативної ситуації, особливо на її викривлення.

Тренінг із використанням читацької діяльності також вимагав попереднього добору літератури (наприклад, І.М. Данілевський «Сесія. Щоденник викладача-хабарника», детективні твори Ю. Семенова).

У процесі проведення перших тренінгів з'ясувалося наявність у курсантів складнощів щодо аналізу літературних творів, а саме, вони з легкістю переказували зміст, але аналізувати перебіг події або узагальнювати, робити висновки їм було складно. Тому попереднім етапом цього тренінгу став етап з актуалізації навичок читацької діяльності. Із цією метою використовувалися три книги: «Продавець змін» М. Сумарокова, «Мозок звільнений (Як запобігти перевантаженню і використовувати свій потенціал на повну потужність)» Т. Компернолле і «Ангімозок» М. Шпитцеру, які є науково-популярними й досить легко аналізуються щодо основних ідей. Питання щодо аналізу персонажів книг є подібними до тих, які розглядаються в кінотренінгу.

Наприкінці тренінгу, за зверненням тренера, здобувачі вищої освіти склали список творів, які, на їх думку, було б корисно використовувати в подальшому. При цьому учасники активно дискутували який вплив може бути від того або іншого джерела. Звернула на себе увагу наявність значної кількості мультиплікаційних фільмів серед тих, які були запропоновані.

Для оцінювання ефективності тренінгового впливу на розвиток відповідних здібностей курсантів у цьому дослідженні використовувалося наступні: оцінювання знань (дві паралельні форми, які застосовуються на початковому та завершальному етапі тренінгу), суб'єктивне оцінювання тренінгу його учасниками (за традиційною формою: «Що було корисним?», «Що було зайвим?» тощо) та суб'єктивне оцінювання тренером змін у групі (зміни в настрої й мотивації щодо тренінгу учасників групи, кількісні та якісні зміни в рішеннях, до яких вони приходять під час виконання завдань, рівень активності та його динаміка тощо).

Зазначимо, що в деяких дослідженнях учені застосовували з метою оцінювання змін здібностей соціального інтелекту психодіагностичні методики, перш за все методику Дж. Гілфорда. На погляд автора, згаданий підхід не є повністю коректним, вимагає багато часу і під час другого тестування не є корисним для учасників тренінгу.

The main objectives of film training and training with the use of reading activities on the development of social intelligence abilities of higher education students with specific conditions of training for police training, stages of film training and training with the use of reading activities are described. The abstracts provide methods for assessing the effectiveness of training impact on the formation of abilities of social intelligence of cadets.

Key words: social intelligence, film training, training with the use of reading activity.

УДК 159.9

Вікторія Іванівна ЧЕХ,

студент факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Алла Андріївна ШИЛІНА,

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри соціології та психології

факультету № 6 Харківського національного

університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Розглянуто особливості прояву агресивності в підлітковому віці. Не дивлячись на відносну короткочасність підліткового віку практично багато в чому визначає все подальше життя індивіда. Саме в підлітковому віці переважно відбувається формування характеру і інших основ особистості, відбуваються прояви агресії й агресивності.

Ключові слова: особистість, підлітковий вік, агресія, агресивність.

Проблема агресивності одна з найбільш значних проблем сучасної психології. Тривожним симптомом є зростання числа неповнолітніх з